

Något om taxeringsnämndsordförandes ämbetsansvar och skadeståndsskyldighet vid försummelse

Av assessor C. A. Nordgren

Enligt föreskrift i regeringsformen § 113 skola "taxeringsmän ej för debitering eller taxering kunna till något ansvar ställas". Till denna personkrets höra obestriddigen taxeringsnämndsordförande. Emellertid avser den i regeringsformen meddelade undantagsföreskriften endast ansvarsfrihet för själva taxeringen, d. v. s. ordförande och nämnd har givits den självklara rätten att utan straffansvar fastställa taxeringens belopp. Vid sidan av denna huvuduppgift har ordföranden i en taxeringsnämnd som bekant en mångfald andra, mindre självständiga arbetsuppgifter, vilka delvis äro av rent mekanisk natur. Som en garanti för oförvitligt utförande av dessa uppgifter ha i taxeringsförordningen meddelats åtskilliga detaljföreskrifter angående ordförandens åligganden, såsom beträffande föredragningskyldigheten i nämnden (83 §) och skyldigheten att lämna den skattskyldige underrättelse om avvikelser från deklARATIONEN (90 § 2 mom.). Jämväl med avseende å längdföringen förutsättes formellt, att ordföranden utövar en minutiös kontroll på sätt närmare angivits i de särskilda föreskrifterna rörande taxeringsförfarandet, den s. k. taxeringskungörelsen. Fråga uppkommer då huruvida och i vilken omfattning taxeringsnämndsordförande kan anses vara underkastad ämbetsansvar eller skadeståndsskyldighet vid åsidosättande av inrådgavande åligganden vid sidan av dem, som inbegripas under förutnämnda föreskrift i regeringsformen § 113.

Beträffande taxeringsnämndsord-

förandes tystnadsplikt stadgas i taxeringsförordningen, § 140, att den, som bryter häremot, straffas med dagsböter, därest han icke för sin förseelse är underkastad ansvar för tjänstefel. Redan år 1902, då den obligatoriska självdeklARATIONEN första gången infördes, fanns en bestämmelse av i huvudsak motsvarande innehåll. Jämväl i 1897 års bevillningsförordning stadgades bötesansvar för den, som yppade innehållet av skattskyldigs uppgift, dock att den, som på grund av sin "tjänstebefattning" erhållit kännedom om det yppade innehållet, skulle vara underkastad ansvar såsom för tjänstefel. Det framgick av dessa äldre straffbestämmelser, att med ämbetsansvaret närmast åsyftades tjänsteman, som jämlikt bestämmelse i skatteförfattningarna hade att närvara vid beskattningsnämnds sammanträden eller som förordnats att biträda sådan nämnd. Enligt praxis har emellertid ämbetsmannans ansvar ansetts åvila taxeringsnämndsordförande för vissa åligganden.

Sålunda har justitieombudsmannen i olika sammanhang uttalat, att taxeringsnämndsordförande enligt hans uppfattning vore innehavare av sådan allmän befattning, som enligt 25 kap. strafflagen kunde medföra ämbetsansvar. I justitieombudsmannens ämbetsberättelser finnas i detta hänseende följande redogörelser. En taxeringsnämndsordförande hade vid meddelande av underrättelse om avvikelser givit underrättelsen en olämplig avfattning. J. O. uttalade med anledning härav att ordföranden vid fullgörande av honom åliggande ex-

peditionsskyldighet ansvarade för sina åtgärder i dylikt avseende såsom "varje annan tjänsteman". (1935/36). En taxeringsnämndsordförande hade på grund av uraktlåten eller bristfällig föredragning av deklaration i taxeringsnämnd vållat felaktig sköns-taxering. J. O. uttalade, att för försumlighet av detta slag vore föreskriften i § 113 regeringsformen icke tillämplig, varför åtal för tjänstefel borde anställas (1939/40). Slutligen hade en taxeringsnämndsordförande underlåtit att underrätta skattskyldig om en avvikelse rörande värdet av vissa naturaförmåner. J. O. inskränkte sig i detta fall till att i skrivelse till ordföranden fästa hans uppmärksamhet på vikten av att underrättelseskyldigheten noggrant fullgjordes. (1943/44).

I intet av de ovan berörda fallen kom den principiella frågan om de särskilda ämbetsstraffens tillämplighet å taxeringsnämndsordförande under prövning i högsta instans.¹⁾ Den ovisshet i detta hänseende, som till äventyrs kunde föreligga tidigare, har emellertid nu helt undanröjts genom den revision av 25 kap. strafflagen, som genomfördes år 1948. De nu gällande nya reglerna innehålla i huvudsak följande.

Ordförande i taxeringsnämnd är underkastad ämbetsansvar för tagande av muta och brott mot tystnadsplikt. Har ordförande begått allmänt brott och samtidigt åsidosatt sin tjänsteplikt, beaktas sistnämnda omständighet vid straffmätningen. Därjämte gäller om taxeringsnämndsordförande, att om han dömes för ett allmänt brott kan han avsättas från förtroendeuppdraget. I övrigt äro bestämmelserna i 25 kap. strafflagen icke tillämpliga på taxeringsnämndsordförande, som sålunda icke kan

¹⁾ H. D. har i utslag den 22 okt. 1946 i fall då en taxeringsnämndsordförande på grund av förväxling åsatt felaktigt taxeringsvärde å fastighet ansett honom icke kunna göras ansvarig i skadeståndshänseende.

å dömas straffansvar för försummelse, oförstånd eller oskicklighet vid uppdragets fullgörande. Ordförandenas ställning såsom förtroendemän har nämligen ansetts motivera ämbetsansvar endast beträffande två speciella brott, där behovet av straffbestämmelser gör sig gällande med särskild styrka.

Det framgår av denna redogörelse för gällande rätt att det i fortsättningen i regel är uteslutet att utkräva straffrättsligt ämbetsansvar av en taxeringsnämndsordförande. Enligt gällande skadestandsregler synes däremot taxeringsnämndsordförande kunna drabbas av ekonomiskt ansvar för tjänsteförsummelse. I rättspraxis synes i icke obetydlig utsträckning ha inträffat fall, då domstolen utan att ådöma straff för ämbetsbrott ansett sig kunna uttala att ämbetsman förfarit felaktigt. Ett lagfästade av denna praxis har ifrågasatts i samband med 1948 års strafflagsreform. Mot förslaget uttalades, att domstolen vid sådan förklaring väl icke vore förhindrad men å andra sidan icke heller alltid skyldig att utdöma skadestånd, så länge förklaringen meddelades i domskälen. Därest förklaringen i stället flyttades till domslutet och sålunda skulle innebära ett straff, kunde det ifrågasättas huruvida man kunde undgå att alltid utdöma skadestånd med hänsyn till det kategoriska stadgandet i strafflagen 6:1. Justitieministern uttalade här om (prop. nr 80 år 1948), att ett domstolsförfarande, som icke skulle avse frågan om en tjänsteåtgärd vore straffbar utan om den i och för sig vore oriktig, icke vore förutsett i nya rättegångsbalken. Det syntes därför enligt justitieministerns uppfattning rådligast att icke upptaga frågan till behandling i lag utan liksom hittills överlämna dess lösande åt praxis. Det måste med hänsyn till dessa uttalanden anses tveksamt huruvida en domstol i fortsättningen anser sig kunna ådöma en taxeringsnämndsordförande skade-

ståndsskyldighet för annan tjänsteförsummelse än tagande av muta eller brott mot tystnadsplikten. Åsidosätter ordföranden någon annan tjänsteplikt, t. ex. sin skyldighet att underrätta den skattskyldige om avvikelser från deklarationen och vållas härav skada, undgår ordföranden numera straff. Efter orden kunna skadestandsreglerna i 6 kap. 1 § strafflagen endast tillämpas i fråga om skada, som någon genom brott annan tillfogar. Enligt praxis äga emellertid dessa regler tillämpning även beträffande annan skada, därest den skadegörande uppsåtligen eller av vållande orsakat skadan. Huruvida en taxeringsnämndsordförande varit vållande eller ej torde få bedömas med beaktande av vad som kan an-

ses vara normal aktsamhet inom hans speciella verksamhetsområde. På grund härav kan en ordförande näppeligen förpliktas betala den kostnad, som genom det tillämpade förfarandet åsamkats skattskyldig, därest ordföranden felat av ovarsamhet och utan vrång avsikt och felaktigheten anses vara ursäktlig.

Beträffande tillvägagångssättet för skadeståndsskyldighetens utkrävande föreligger numera den väsentliga skillnaden i förhållande till tidigare att den skadelidande i regel nödgas föra talan mot vederbörande ordförande på egen risk och att sålunda utvägen att anmäla ersättningsanspråket i samband med åklagarens ansvarstalan för tjänsteförsummelse normalt icke står till buds.

Vill Ni vara säker på att erhålla alla nummer av

SKATTENYTT

från början bör prenumeration ske omedelbart genom inbetalning av kr. 10:— på postgirokonto
37 29 45, Fack 5, Leksand.